ΜΙΑ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Προδομένη νεολαία

ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ

3.- Οἱ σχέσεις μεταξύ καθηγητῶν καί φοιτητῶν

ΤΟΥ ΜΗΝΑ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΑΣ ΔΟΥΜΕ τώρα ποιές εἶναι οἱ σχέσεις καθηγητῶν - φοιτητῶν. Γιά νά καθοριστοῦν οἱ σχέσεις αὐτές πρέπει πρῶτα νά δοῦμε τή συγκεκριμένη θέση πού κατέχουν οἱ καθηγητές καί οἱ φοιτητές, τίς ὑποχρεώσεις καί τά δικαιώματα τοῦ καθενός μέσα στόν πανεπιστημιακό χῶρο (κι' ὅταν λέμε πανεπιστημιακό χῶρο ἐννοοῦμε βέβαια τόν χῶρο κάθε Ἀνώτατης Σχολῆς).

● ΠΡΩΤΑ - πρῶτα, οἱ ὑποχρεώσεις τοῦ καθηγητῆ εἶναι σχεδόν τυπολογικές καί περιορισμένες. Ὁ καθηγητής ὀφείλει νά παραδίδη τήν ὕλη του σέ καθημερινές συγκεκριμένες ὧρες, πού καθορίζονται ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ κάθε ἔτους. Τίς περισσότερες φορές οἱ ὧρες αὐτές καθορίζονται ἀπό τόν ἴδιο τόν καθηγητή. Ὁ καθηγητής ὁρίζει ἐπίσης τήν ὕλη πού θά διδάξη.

● ΜΕΣΑ σ' αὐτό τό πλαίσιο, ὁ καθηγητής ὀφείλει νά ἐκδόση βοηθήματα καί νά δώση βιβλιογραφία, συνήθως περιορισμένη. Τά βοηθήματα ἀποτελοῦνται ἀπ' τίς διδακτορικές διατριβές καί τά συγγράμματα τοῦ καθηγητῆ.

Ο ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ τοῦ καθηγητῆ εἶναι ὑπερτροφικά ἀπέναντι στούς φοιτητές. Ὁ καθηγητής, χωρίς κανένα περιορισμό καί ἔλεγχο στόν πνευματικό καί διοικητικό τομέα, ἔχει τό δικαίωμα νά παραπέμψη φοιτητές στό Πειθαρχικό Συμβούλιο γιά «ἀνάρμοστη συμπεριφορά». Ἡ ὅλη πορεία τοῦ φοιτητῆ, ἀπ' τό πρῶτο ἔτος ὡς τό πτυχίο, καί ἡ ἐπίδοσή του στίς σπουδές, βρίσκεται στά χέρια τοῦ καθηγητῆ.

● ΑΥΤΟΣ καθορίζει τόν τρόπο ἐξετάσεως καί βαθμολογίας, τήν ἀπονομή τοῦ πτυχίου, τή δημιουργία (ἤ μή) φροντιστηρίων. Αὐτός διαλέγει τούς βοηθούς του καί ἀκόμη, ἔχει τό δικαίωμα νά παίρνη (ἤ νά μή παίρνη) ἀπουσίες, νά δέχεται στό γραφεῖο του (ἤ ὄχι) σέ ὧρες ἀποκλειστικά καθορισμένες ἀπ' αὐτόν.

● ΜΕ ΔΥΟ λόγια, δέν ὑπάρχουν καθορισμένοι περιορισμοί ἤ ἔλεγχος στό πρόσωπο πού κατέχει τή θέση ταμποῦ τῆς ἐπιστημονικῆς - μορφωτικῆς τάξης.

● ΑΣ ΔΟΥΜΕ τώρα τήν θέση τοῦ φοιτητῆ :

α) ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ: Ὑποχρεωτική παρουσία στίς παραδόσεις τῶν καθηγητῶν. Ὁ φοιτητής πού δέν συμπληρώνει ὁρισμένο ἀριθμό παρουσιῶν, ἀποκλείεται ἀπό τίς ἐξετάσεις τοῦ συγκεκριμένου μαθήματος. Ὁ φοιτητής, στή διάρκεια τῆς διδασκαλίας ὀφείλει νά κρατάη σημειώσεις, χωρίς νά διακόπτη μέ ὁποιοδήποτε τρόπο τήν παράδοση.

β) ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: Κατοχύρωση τοῦ βαθμοῦ προηγουμένων ἐτῶν, σέ ὁρισμένα μαθήματα, μεταφορά μαθημάτων στό ἑπόμενο ἔτος σπουδῶν (καί ἡ τρίτη ἐξεταστική περίοδος πού ἴσχυσε κι' ἐφέτος, γιά τελευταία ὅμως φορά).

● Η ΘΕΣΗ τοῦ καθηγητῆ, ὅπως τήν εἴδαμε παραπάνω, ἀναγκάζει τόν φοιτητή (καί τοῦ δημιουργεῖ τή συνήθεια) νά βλέπη τόν καθηγητή του σάν μιά ἄτρωτη πνευματική μορφή, πού ἀπέναντί της δέ χωράει καμμιά ἀντίρρηση, κανένας ἔλεγχος — ἀκόμα καί ἡ πάσο ἐπίσημη εἴσοδος τοῦ καθηγητῆ μέ τούς... ἀκολούθους του βοηθούς, στό ἀμφιθέατρο, θέτει αὐτόματα τόν φοιτητή σέ ἀπόσταση.

● Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ αὐτῶν πού λέει, σημαίνει πολλές φορές ἀνυπακοή καί ἀνάρμοστη συμπεριφορά, καί δημιουργεῖ τό φόβο τῆς τιμωρίας. Καλός φοιτητής εἶναι συχνά ἐκεῖνος πού ἀποστηθίζει τά καθηγητικά συγγράμματα, πού παρακολουθεῖ τά φροντιστήρια καί πηγαίνει στίς ἀκροάσεις πού ὁρίζει ὁ καθηγητής. Σέ περίπτωση πού ὁ φοιτητής ἔχει ἀπορίες, ὀφείλει πολλές φορές νά «κυνηγήση» τόν καθηγητή του, πού συνήθως εἶναι πολυάσχολος, γιά νά πάρη μιά βιαστική καί λακωνική ἀπάντηση.

● ΑΠΟ τά παραπάνω καταλαβαίνει κανείς ποιές μπορεῖ νά εἶναι οἱ σχέσεις καθηγητῶν - φοιτητῶν, μέσα (καί ἔξω!) ἀπό τό ἀνώτατο ἐκπαιδευτικό ἵδρυμα.

● Ο ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ κόσμος, λοιπόν, χωρίζεται σέ δύο τάξεις: σέ δασκάλους καί διδασκόμενους. Μά ἀκόμα καί σ' αὐτό τό ἐπίπεδο, δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη κανένας ἀποτελεσματικός ἑνωτικός κρίκος ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δυό τάξεις, ἀφοῦ τά σημεῖα ἐπαφῆς τους καθορίζονται μόνο ἀπό τή μιά (τούς δασκάλους). Σέ ἄλλες εὐρωπαϊκές χῶρες ἡ καθηγητική ὕπαρξη καί θέση, σκοπό ἔχει νά ὑπηρετῆ τό φοιτητικό κόσμο, καί μέ μέσο τή στενή, πολλές φορές προσωπική καί ἐξωπανεπιστημιακή ἐπαφή, νά καθοδηγῆ καί νά πλαταίνη τή γνώση, νά βελτιώνη τήν ποιότητά της.

● ΟΛΑ αὐτά ὅμως, δέν μπορεῖ να ὑπάρξουν παρά μόνο μέ τό δημοκρατικό, ἐλεύθερο διάλογο, πού καθορίζει πιά τίς σχέσεις φοιτητῶν - καθηγητῶν, ὄχι σάν σχέσεις δύο ἀποκομμένων, ἀνάμεσά τους, τάξεων, ἀλλά σάν σχέσεις ἐμπείρων πρός ἀπείρους. Καί γιά νά ὑπάρξη ἐλεύθερος διάλογος, πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νά ἐκλείψη ὁ καθηγητής - αὐθεντία καί οἱ διαδικασίες ἐκεῖνες πού τόν δημιουργοῦν καί πού, μέσω αὐτοῦ, καθιερώνουν τόν πνευματικό ἀπολυταρχισμό στόν πανεπιστημιακό χῶρο

ΑΦΕΝΤΕΣ ΚΑΙ ΔΟΥΛΟΙ

Ο ΞΕΠΕΡΑΣΜΕΝΟΣ χαρακτήρας τοῦ θεσμοῦ τῆς ἕδρας καί ὁ ἀπολυταρχισμός τοῦ προσώπου πού τήν κατέχει, ἀπέναντι στά ἄτομα τοῦ πανεπιστημιακοῦ περιβάλλοντος φαίνονται πιό ξεκάθαρα στίς σχέσεις καθηγητῆ καί βοηθητικοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ τῆς ἕδρας. Ἐδῶ διακρίνεται ἔκδηλα ἡ λειτουργία δημιουργίας τῶν διαδόχων τῆς καθηγητικῆς ἕδρας: Πῶς καί μέ ποιά κριτήρια γίνεται ἡ ἐπιλογή, πῶς καί κάτω ἀπό ποιές συνθῆκες διαμορφώνεται ἡ προσωπικότητα τοῦ αὐριανοῦ ἐπιστημονικοῦ ἡγέτη καί πνευματικοῦ δασκάλου.

Σπουδαστές τοῦ Ε. Μ. Πολυτεχνείου ἐνῶ προσέρχονται στό μάθημα. Ἀπό χθές τό Πολυτεχνεῖο εἶναι καί πάλι ἀνοιχτό

● ΣΥΝΗΘΩΣ, ὁ καθηγητής διορίζει τούς ἐπιστημονικούς του βοηθούς, πού εἶναι κατά κανόνα πρώην φοιτητές του, καί τούς προτείνει γιά διορισμό στήν ἐποπτεύουσα ἀρχή, τό ὑπουργεῖο Παιδείας. Οἱ νέοι αὐτοί πτυχιοῦχοι, πού διορίζονται βοηθοί ἕδρας, ἔχουν πιά ἀποφασίσει ν' ἀκολουθήσουν τό δρόμο πού ὁδηγεῖ στήν κατάληψη καθηγητικῆς ἕδρας. Ἡ «τύχη» τους, ὅμως, ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικά σχεδόν ἀπό τόν προϊστάμενο καθηγητή τους. Καί ἀπό τή φιλοτιμία τοῦ καθηγητῆ — καί περισσότερο ἀπό τή «φιλοτιμία» τοῦ βοηθοῦ — ἐξαρτᾶται ἄν, μέσα σέ 12 χρόνια, ἀποκτήση ὁ βοηθός τό διδακτορικό δίπλωμα, πού θά τοῦ ἐπιτρέψη (ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ὅλες οἱ ἄλλες προϋποθέσεις) ν' ἀνέβη τό πιό πάνω σκαλοπάτι τῆς ἱεραρχίας, τοῦ ἐπιμελητῆ.

● ΕΤΣΙ, κάτω ἀπ' αὐτές τίς σχέσεις ἐξάρτησης, ὁ βοηθός γίνεται συχνά ἄνθρωπος γιά ὅλες τίς δουλειές: ἐπιτηρεῖ τούς φοιτητές στίς ἐξετάσεις, διορθώνει πολλές φορές τά γραπτά, παραδίδει τό μάθημα, «κωλυομένου» τοῦ καθηγητῆ, φροντίζει τίς πανεπιστημιακές καί ἐξωπανεπιστημιακές ἐκδόσεις τοῦ καθηγητῆ, ἐκτελεῖ χρέη γραμματέα τοῦ καθηγητῆ, βοηθάει στίς ἐπιστημονικές ἔρευνες τοῦ καθηγητῆ. Ἀλλά αὐτές εἶναι μόνο οἱ ὑπηρεσίες πού προσφέρει πρός τήν ...ἕδρα ὅπου εἶναι διορισμένος; Ὄχι. Σέ πολλές περιπτώσεις οἱ ὑπηρεσίες αὐτές εἶναι ἐντελῶς προσωπικές, ξένες πρός τό πανεπιστήμιο.

● ΝΑ ΤΙ λέει ἕνας ἐπιστημονικός βοηθός σέ ὑπόμνημά του, πού ὑπέβαλε (30.10.1971) στίς πανεπιστημιακές ἀρχές: «Κατά τήν περίοδον τοῦ Μαρτίου 1971 μέ παρεκάλεσε νά τόν μεταφέρω διά τοῦ αὐτοκινήτου μου εἰς τήν Γραβιάν, ἔνθα ἐγένοντο αἱ ἑορταστικαί ἐκδηλώσεις ὑπό τοῦ Πανεπιστημίου καί ἐδέχθην. Ἔκτοτε καθ' ἑκάστην Κυριακήν ἀπόγευμα ἤ ἀργίαν ἔπρεπε νά πηγαίνομεν βόλτα διά τοῦ αὐτοκινήτου μου ἤ νά μεταβαίνωμεν ἀδιακρίτως ὥρας, εἰς ἰδιωτικάς τοῦ κ. Καθηγητοῦ ἐπισκέψεις καί ἐργασίας, μέ τήν δικαιολογίαν ὅτι δέν θά εὕρισκε TAXI (ὡς τήν Μ. Πέμπτην, τήν παραμονήν τῆς Πρωτομαγιᾶς κ.ἄ.). Τήν 1ην Μαΐου μέ ἠγκάρευσεν νά μεταβῶ εἰς τήν Τρίπολιν βόλτα, καί πράγματι μετέβημεν.

● » ΜΙΑΝ τῶν ἑπομένων Κυριακῶν τοῦ Μαΐου εἰργαζόμεθα εἰς τό γραφεῖον καί μοῦ εἶπε ὅτι ''τό ἀπόγευμα θά πᾶμε βόλτα''. Ἐγώ ἠρνήθην, διότι ἤθελον νά ξεκουρασθῶ ἀφ' ἑνός καί ἀφ' ἑτέρου, διότι ἀντελήφθην καί ἐκ τῶν προγενεστέρων περιπτώσεων ὅτι ὁ κ. Καθηγητής ἐπίστευεν πώς ἤμουν ὑποχρεωμένος, ἐπειδή ἤμουν βοηθός του, νά τόν πηγαίνω βόλτα διά τοῦ αὐτοκινήτου μου, ἰδίοις ἐξόδοις, ἐκμεταλλευόμενος τήν θέσιν του ὡς ἀμέσου προϊσταμένου μου. Τότε ὁ κ. Καθηγητής μοῦ εἶπε: ''Ἐμένα δέν μπορεῖς νά μέ κοροϊδεύης. Ἐφ' ὅσον δέν πηγαίνουμε βόλτα, τό ἀπόγευμα (Κυριακῆς) θά ἔχουμε δουλειά εἰς τό γραφεῖον. Πέντε παρά δέκα νά εἶσαι ἐδῶ''. ''Μάλιστα κ. Καθηγητά, θά ἔλθω''' Μετέβην εἰς τό γραφεῖον καί ἀνέμενον εἰς μάτην. Ὁ κ. Καθηγητής δέν ἦλθεν. Ἠναγκάσθην νά τοῦ τηλεφωνήσω εἰς τάς 5.20 καί μοῦ ἀπαντᾶ, νά φύγης, δέν θά ἔλθω. Ἀπῆλθον περίλυπος καί ἔνοιωθα τόν ἑαυτόν μου ἐν ἀθλίᾳ ψυχικῇ καταστάσει.

● » Εἰς τό τέλος τοῦ μηνός Μαΐου —ἀναφέρεται στό ὑπόμνημα— μοῦ ἐτηλεφώνησε τήν μεσημβρίαν εἰς τήν οἰκίαν μου νά τόν πάω διά τοῦ αὐτοκινήτου μου βόλτα εἰς τάς ἑπτά (7) τό βράδυ, διότι εἶχε καί παρέα. Ἐγώ ἠρνήθην. Ἡ δυσμένεια τοῦ κ. καθηγητοῦ ἀπεκορυφώθη καί δέν καθυστέρησε νά ἐκδηλωθῆ. Οὕτω, τήν 17ην Ἰουνίου 1971, ἡμέραν διορισμοῦ τοῦ συναδέλφου κ. (ὄνομα), μέ ὑπεχρέωσε νά τοῦ ὑπογράψω ὑπεύθυνον δήλωσιν, ὅτι δέν ἐργάζομαι εἰς ἄλλην ὑπηρεσίαν πλήν τῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Καί τήν ἔδωσα, ἀλλ' ἐδοκίμασα πικρίαν, καθ' ὅτι ὁ κ. καθηγητής ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ἐγώ δέν ἠδυνάμην νά ἐργασθῶ εἰς ἑτέραν ὑπηρεσίαν δημοσίαν ἤ ἰδιωτικήν, ἐφ' ὅσον εἰργαζόμην εἰς τό γραφεῖον μας ἀπό τῆς πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἀκόμη καί κατά τάς Κυριακάς ἤ ἀργίας. Τότε ἠναγκάσθην, ἕνεκα τῆς αὐθαιρέτου συμπεριφορᾶς τοῦ κ. καθηγητοῦ νά ἐπικαλεσθῶ τόν περί βοηθῶν σχετικόν νόμον, τόν ὁποῖον καί ἔθεσα ἐν φωτοτυπίᾳ ἐνώπιον τοῦ κ. καθηγητοῦ καί τόν ὁποῖον κατά τρόπον ἀνάρμοστον καί βίαιον κατέσχισε καί μοῦ τόν ἔρριψε εἰς τό πρόσωπον, ἔμπροσθεν καί τοῦ ἑτέρου συναδέλφου κ. (ὄνομα).

● » Ἐλυπήθην τά μέγιστα διά τήν συμπεριφοράν τοῦ κ. καθηγητοῦ καί τοῦ εἶπον: «Κύριε καθηγητά, ἐσεῖς δέν χρειάζεσθε βοηθούς ἐπιστήμονας, ἐσεῖς θέλετε δούλους καί ἰδιωτικούς ὑπηρέτας ἀλλά σήμερον δοῦλοι δέν ὑπάρχουν, οὔτε κι' ἐγώ προσωπικῶς θά ἀνεχθῶ τοῦ λοιποῦ νά ἐργάζωμαι ὑπό τήν ἔννοιαν τοῦ δούλου». «Θά ἐργάζεσαι, μοῦ λέγει, κι' ἄν δέν σ' ἀρέση νά φύγης». Διεπίστωσα ἀληθῶς πλέον, ὅτι ὁ κ. καθηγητής κινεῖται ἐξ ἐλατηρίων ἄλλων, ἐκδικήσεως προφανῶς καί ὅτι δέν ἔχει διάθεσιν νά ἀλλάξη τακτικήν συμπεριφορᾶς.

● » Καί ἐνῶ τό ὡράριον ἡμερησίας ἀπασχολήσεως ὑπερέβαινε τάς δώδεκα (12) ὥρας, ἐν τούτοις ὁ κ. καθηγητής οὐδέποτε τό ἀνεγνώρισεν καί πολλάκις μᾶς προσέβαλλεν κατά τρόπον ἀγροῖκον, ἔστω καί ἐάν συνέβαινε νά μεταβῶμεν εἰς τό σπουδαστήριον δι' ἐπιστημονικήν μελέτην, ἀκόμη καί ἔμπροσθεν τῶν φοιτητῶν, διά τῆς φράσεως: «Συνέχεια γυρίζετε εἰς τούς διαδρόμους καί δέν μένετε μέσα στό γραφεῖο». Κύριε καθηγητά, ἐπήγαμεν εἰς τό Σπουδαστήριον. «Δέν θά πηγαίνετε πουθενά. Ἀπό τήν ὥρα πού θά ἔρχεσθε, θά μένετε καί οἱ δύο ἀκίνητοι μέσα στό γραφεῖο». Κύριε καθηγητά, ὅταν δέν ἔχωμεν ἐργασίαν εἰς τό γραφεῖον, πρέπει νά ἀσχολούμεθα μέ τήν ἐπιστήμην. «Ὄχι, μπορεῖ νά σᾶς χρειασθῶ ἐγώ ἀπό τό σπίτι μου καί νά σᾶς στείλω σέ καμμιά δουλειά δική μου. Ἐγώ, ὅταν ἤμουν βοηθός μοῦ ἔκαναν χειρότερα».

● » Καί ἐγώ προσωπικῶς, διά νά πειθαρχήσω εἰς τόν κ. καθηγητήν ἀνέμενον εἰς τό γραφεῖον, ἄνευ ἐργασίας, διά νά λάβω ἐντολήν, τηλεφωνικῶς ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ κ. καθηγητοῦ καί νά σπεύσω νά ἀγοράσω κρέας, ψάρια, ἄρτον καί ὅ,τιδήποτε χρειασθῆ ὁ κ. καθηγητής. Καί ἐνῶ τοσαύτη καί τοιαύτη εἶναι ἡ ὑπακοή μου καί ἡ φιλοτιμία μου, ὥστε νά γίνωμαι ἀχθοφόρος, ἐν τούτοις ἡ ἀγνωμοσύνη τοῦ κ. καθηγητοῦ εἶναι μεγίστη καί ἡ ἐκτίμησίς του ἀνύπαρκτος».

● ΔΕΝ θά ἐπιμείνουμε περισσότερο στό θέμα τῶν σχέσεων καθηγητῶν - βοηθητικοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ. Θά τονίσουμε ὅμως, ὅτι οἱ σχέσεις αὐτές, ὅπως ἀναφέρονται στό παραπάνω ὑπόμνημα, δέν εἶναι βέβαια οἱ ἴδιες καί δέν ἀναφέρονται σέ ὅλες τίς καθηγητικές ἕδρες.

ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ τοῦ περασμένου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους (1971—72) οἱ Ἀνώτατες Σχολές κλήθηκαν νά ἐφαρμόσουν ὑπουργική ἀπόφαση σύμφωνα μέ τήν ὁποία τά μαθήματα κάθε ἔτους σπουδῶν περιορίζονταν σέ ἕξη (6) ἀπό τά ὁποῖα τά 4 ὑποχρεωτικά καί τά 2 κατ' ἐπιλογή, μεταξύ 4 τό λιγώτερο μαθημάτων.

● Η ΙΔΙΑ ἀπόφαση καθιέρωνε τή διδασκαλία ἑξαμηνιαίων μαθημάτων, ἐνῶ παράλληλα περιόριζε τίς ὧρες διδασκαλίας σέ 24 τήν ἑβδομάδα γιά τίς Σχολές Θεωρητικῶν Ἐπιστημῶν καί σέ 36 γιά τίς Σχολές Θετικῶν Ἐπιστημῶν.

● ΕΠΙΣΗΣ, περιόριζε σέ δυό τίς τρεῖς ἐξεταστικές περιόδους, καθιέρωνε τή μεταφορά δύο μαθημάτων στό ἑπόμενο ἔτος καί καταργοῦσε τή μεταφορά μεταφερομένου μαθήματος.

● ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ πού καθιέρωσε ἡ ὑπουργική ἀπόφαση (θά δοῦμε παρακάτω ὥς ποιό βαθμό συντελέσθηκαν) καί πού χαρακτηρίσθηκαν σάν ἀναμορφωτικές καί συγχρονιστικές τῶν προγραμμάτων διδασκαλίας, ἔγιναν κατά τρόπο μηχανιστικό, μέ ἀποτέλεσμα νά μή θιγῆ παρά ἐλάχιστα ἡ οὐσία τῆς παρεχομένης ἐκπαιδεύσεως, πού εἶναι τό περιεχόμενο σπουδῶν κάθε ἐπιστημονικοῦ κλάδου.

ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΩΣ ΤΟ 1987

Τό σύνολο τῶν διδασκόντων στίς Ἀνώτατες Σχολές τῆς χώρας κατά τό 1971 ἀνερχόταν σέ 1.100. Ἕνας δάσκαλος, δηλαδή, γιά 80 φοιτητές. Τό 1987, τό σύνολο τῶν δασκάλων πρέπει νά ἀνέλθη στίς 12.500 (σχέση 1 πρός 14). Γιατί ὁ φοιτητικός πληθυσμός θά ἔχη φθάσει τίς 170.000.

Κατά τήν πενταετία 1968—1972 ἀπό τά ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα ἀποφοίτησαν 44.000. Ἀπό τό 1973 ὥς τό 1987 πρέπει νά ἀποφοιτήσουν 240.000. Ἀναλυτικά:

● 1968 — 1972 :

Φυσικομαθηματικές Σχολές	6.100
Πολυτεχνικές Σχολές	4.300
Ἰατρικές Σχολές	5.100
Γεωτεχνικές Σχολές	2.100
Φιλολογικές Σχολές	6.800
Κοινωνικές Σχολές	19.600
Σύνολο	44.000

● 1987 :

Φυσικομαθηματικές Σχολές	39.000
Πολυτεχνικές Σχολές	32.000
Ἰατρικές Σχολές	15.000
Γεωτεχνικές Σχολές	4.500
Φιλολογικές Σχολές	34.500
Κοινωνικές Σχολές	115.000
Σύνολο	240.000

Ἀκόμη, τό 1987, θά χρειασθοῦν 35.000 κάτοχοι μεταπτυχιακοῦ διπλώματος. Καί συγκεκριμένα:

Φυσικομαθηματικῶν Σχολῶν	6.000
Πολυτεχνικῶν Σχολῶν	6.000
Ἰατρικῶν Σχολῶν	4.000
Γεωτεχνικῶν Σχολῶν	1.500
Φιλολογικῶν Σχολῶν	5.500
Κοινωνικῶν Σχολῶν	12.000
Σύνολο	35.000

Καί οἱ δαπάνες γιά τήν Ἀνώτατη Ἐκπαίδευση, ἀπό 550 ἑκατομμύρια δραχμές τοῦ ἔτους 1971, πρέπει νά αὐξηθοῦν σέ 8.700 ἑκατομμύρια δραχμές γιά τό 1987.

● ΑΥΤΟ ἦταν πολύ φυσικό, ἀφοῦ οἱ ἀλλαγές ἔγιναν τόσο βιαστικά καί δεν προῆλθαν ἀπό βαθειά μελέτη τοῦ ἐξεταζομένου ἀντικειμένου, μελέτη στην ὁποία ἔπρεπε νά πάρουν μέρος ὅλοι οἱ φορεῖς τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως, μέ συμμετοχή τῶν φοιτητῶν καί τῶν ἄλλων φορέων τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, πρᾶγμα πού θά εἶχε σάν συνέπεια τόν συγχρονισμό ὥς ἕνα βαθμό τοῦ περιεχομένου σπουδῶν.

● ΚΑΙ οἱ ἀποδείξεις ὅτι οἱ ἀλλαγές δέν ἄγγιξαν τήν οὐσία τοῦ προβλήματος, εἶναι οἱ ἑξῆς:

● ΠΡΩΤΟ, καταστρατηγήθηκε ἀπό πολλές Σχολές (Φυσικομαθηματική Σχολή Ἀθηνῶν, Ε. Μ. Πολυτεχνεῖο κ.ἄ.) ἡ διάταξη γιά τό ἀνώτατο ὅριο τῶν ἕξη διδασκομένων καί ἐξεταζομένων μαθημάτων. Οἱ Σχολές αὐτές χρησιμοποίησαν τήν καθιέρωση ἑξαμηνιαίων μαθημάτων (δύο μαθήματα ἑξαμηνιαῖα, ἕνα ἐτήσιο) σάν μέσο καταστρατήγησης τοῦ ὁρίου τῶν 6 μαθημάτων. Καί τό πέτυχαν μέ τόν ἑξῆς, ἁπλούστατο τρόπο: χαρακτήρισαν πολλά ἐτήσια μαθήματα, σάν ἑξαμηνιαῖα, χωρίς ὅμως νά προσαρμόσουν τή διδακτέα ὕλη τῶν μαθημάτων αὐτῶν στή χρονική περίοδο τοῦ ἑξαμήνου!

● ΕΤΣΙ, ὑπάρχουν σήμερα ἔτη σπουδῶν, μέ ἐννιά (9) ὑποχρεωτικά μαθήματα — ἑπτά ὑποχρεωτικά (1 ἐτήσιο, 6 ἑξαμηνιαῖα) καί δυό κατ' ἐπιλογήν ὑποχρεωτικά πού σέ πολλές περιπτώσεις τό ἕνα ἀπ' αὐτά ἀποτελοῦν δυό ἑξαμηνιαῖα. Ἤ ἔτη μέ πέντε (5) ἐτήσια ὑποχρεωτικά καί 1 ὑποχρεωτικό μεταξύ δύο κατ' ἐπιλογήν μαθημάτων — ὅπου δέν ὑπῆρχε μεγάλος ἀριθμός διδασκομένων μαθημάτων.

● ΜΗΠΩΣ ὅμως, ἡ καταστρατήγηση αὐτή τοῦ ὁρίου τῶν ἕξη μαθημάτων ἀπέβλεπε στό νά μή μείνουν ἐκτός προγράμματος ὁρισμένα βασικά μαθήματα, πρᾶγμα πού θά ἀπέβαινε σέ βάρος τῆς ἐπιστημονικῆς κατάρτισης τῶν φοιτητῶν; Ὄχι. Γιατί εἶναι γνωστό, πώς πουθενά στόν κόσμο δέν διδάσκονται σέ κάθε ἔτος σπουδῶν περισσότερα ἀπό 6 τό πολύ 7 μαθήματα. Ἡ καταστρατήγηση ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι κάθε καθηγητής θεωρεῖ τό μάθημά του βασικό καί ὑποτιμητικό κατά συνέπεια γιά τήν προσωπικότητά του νά περιλαμβάνεται τό μάθημά του στά κατ' ἐπιλογήν καί ὄχι στά ὑποχρεωτικά μαθήματα.

● ΔΕΥΤΕΡΟΣ λόγος πού δείχνει ὅτι ἡ ἀλλαγή ἦταν ἐπιδερμική καί ὄχι οὐσιαστική, εἶναι τά συγγράμματα.

● ΚΑΜΜΙΑ οὐσιαστική ἀλλαγή δέν σημειώθηκε στό περιεχόμενο τῶν περισσοτέρων καθηγητικῶν συγγραμμάτων καμμιά προσαρμογή τῆς ὕλης τους στά σημερινά δεδομένα τῆς ἐπιστήμης, μέ ἀποτέλεσμα νά κυκλοφοροῦν πολλά συγγράμματα μέ ἄχρηστες ἤ καί ξεπερασμένες γνώσεις, πρᾶγμα πού ἀποτελεῖ καί τόν δείκτη τοῦ ἐπιπέδου τῆς παρεχομένης ἐκπαιδεύσεως.

● ΕΤΣΙ, ὕστερα ἀπ' ὅλ' αὐτά, δέν εἶναι περίεργο τό γεγονός πώς δέν ὑπάρχει σ' ὁλόκληρο τό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν ἕδρα Ἱστορίας τῆς Τέχνης οὔτε καί Ψυχολογίας. Καί ἀκόμη πώς βασικά μαθήματα ἔχουν γίνει προαιρετικά (ὅπως π.χ. τά Οἰκονομικά Μαθηματικά γιά τούς φοιτητές τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καί Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν) ἤ βασικά, σύγχρονα μαθήματα δέν ἔχουν περιληφθῆ ἀπό πρόγραμμα σπουδῶν ὁρισμένων Σχολῶν, πώς ἐνῶ οἱ σπουδαστές τῆς Σχολῆς Τοπογράφων Μηχανικῶν τοῦ Ε. Μ. Πολυτεχνείου ζητοῦν διεύρυνση καί ἐκσυγχρονισμό τῶν σπουδῶν τους καί τήν αὔξηση τῶν ἐτῶν φοίτησης ἀπό 4 σέ 5, δέν λαμβάνονται ὑπ' ὄψη ἀπό τούς ἁρμοδίους, πώς βασικά μαθήματα διδάσκονται πλημμελῶς, ἀφοῦ ἕνας καθηγητής κάτοχος μάλιστα καί δημόσιας θέσης, μπορεῖ νά διδάσκη σέ χιλιάδες φοιτητές τριῶν Σχολῶν (Νομικῆς, ΑΣΟΕΕ καί Παντείου) καί νά διορθώνη τά γραπτά τῶν τμηματικῶν καί πτυχιακῶν ἐξετάσεων.

● ΚΑΙ, τέλος, δέν εἶναι καθόλου περίεργο τό γεγονός ὅτι τό πρόγραμμα τοῦ ἑνός ἔτους δέν ἔχει καμμιά σχεδόν συνέχεια, συνοχή ἤ συνέπεια μέ τό πρόγραμμα τοῦ ἑπομένου ἔτους, πρᾶγμα πού δημιουργεῖ σύγχυση στό μυαλό τοῦ φοιτητῆ. Ἡ ἔλλειψη μεθόδου συνοδεύεται συχνά ἀπό τρομερές καί ἀδικαιολόγητες ἐλλείψεις: στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν δέν διδάσκονται περιοχές τῆς γνώσης πολύ σημαντικές. Γιά παράδειγμα, στή Φιλοσοφική Σχολή δέν διδάσκεται ὁ Νεοελληνικός Διαφωτισμός, διδάσκεται μέ πολύ ἐλλιπῆ τρόπο ἡ Ἱστορία τῆς ἀρχαίας καί τῆς νέας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας. Τά ἀρχαῖα κείμενα διδάσκονται μέ τρόπο ἀπηρχαιωμένο: ὑπερβολική προσκόλληση στό συντακτικό καί στή γραμματική, χωρίς καμμιά προσπάθεια ἔνταξης τοῦ κειμένου μέσα στήν ἐποχή στήν ὁποία ἀνήκει, χωρίς καμμιά προσπάθεια προσέγγισής του ἱστορικά, λογοτεχνικά, γραμματολογικά. Ὁ φοιτητής μαθαίνει νά «μεταφράζη» τό κείμενο, συχνά ξεχνώντας ποιός εἶναι ὁ συγγραφέας του καί κατόπιν τό ξεχνάει...

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΞΕΧΩΡΑ ἀπό τό περιεχόμενο τῶν συγγραμμάτων γιά τό ὁποῖο κάναμε λίγο πιό πάνω, ἐπισημαίνουμε καί τά ἑξῆς προβλήματα:

● α) Ἔλλειψη συγγραμμάτων. Πολλοί παλιοί καθηγητές καί οἱ περισσότεροι νέοι, δέν ἔχουν ἐκδώσει συγγράμματα. Ἡ ἔλλειψη αὐτή «καλύπτεται» ἀπό πολυγραφημένες σημειώσεις τῶν παραδόσεων τοῦ μαθήματος καί ἀπό ξένα, συγγενῆ μέ τό μάθημα βιβλία.

● β) Καθυστέρηση διανομῆς συγγραμμάτων. Πολλές φορές οἱ φοιτητές τά παίρνουν στά μέσα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους ἤ λίγο πρό τῶν ἐξετάσεων.

● γ) Προχειρογραμμένα καί κακοτυπωμένα συγγράμματα ὁρισμένων μαθημάτων, πού φανερώνουν τήν ἀνευθυνότητα τοῦ συγγραφέα - καθηγητῆ.

● ΟΛΑ ΑΥΤΑ ὁδηγοῦν τούς φοιτητές στό ἐλεύθερο ἐμπόριο γιά τήν ἀγορά τῶν βιβλίων πού τούς λείπουν. Ἔτσι καταντᾶ «δῶρον ἄδωρον» ἡ δωρεάν διανομή τῶν συγγραμμάτων. Καί δέν μποροῦν νά κάνουν διαφορετικά οἱ φοιτητές, γιατί οἱ αἴθουσες τῶν ἀναγνωστηρίων δέν μποροῦν νά ἐξυπηρετήσουν περισσότερα ἀπό 1.500 ἄτομα. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, δέν ὑπάρχουν πολλά ἀντίτυπα στίς βιβλιοθῆκες καί στά ἀναγνωστήρια τῶν συγγραμμάτων, πού ἤδη ὑπάρχουν, οὔτε καί τῶν ξένων βιβλίων. Ἰδιαίτερα γιά τά ξένα βιβλία, γνωρίζουν πόσο κοστίζει ἡ ἀγορά τους οἱ φοιτητές τοῦ Πολυτεχνείου, τῆς Φυσικομαθηματικῆς καί τῶν Ξένων Φιλολογιῶν...

● ΑΛΛΑ, ἄν ξαναγυρίζαμε στό θέμα τῆς ὑπευθυνότητας τῶν συγγραφέων - καθηγητῶν, ὄχι ὅλων φυσικά, θά βγάζαμε ἀκόμη ὁρισμένα πικρά συμπεράσματα ἀπό τό ἀκόλουθο γεγονός:

● ΤΑΚΤΙΚΟΣ καθηγητής τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἐξέδωσε τό 1951 τό σύγγραμμα «Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Λυρικοί — Α' — Θέογνις». Στό ὀπισθόφυλλο τοῦ βιβλίου ὑπῆρχε ἡ ἀναγγελία ἐκδόσης Λεξικοῦ Λυρικῶν Ποιητῶν καί τῶν ἑπομένων τόμων τοῦ βιβλίου. Μάλιστα, τό βιογραφικό σημείωμα τοῦ καθηγητῆ στό λεξικό τοῦ «Πάπυρου» ἀναφέρει ὅτι οἱ τόμοι τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Λυρικῶν πού συνολικά θά ἐκδοθοῦν θά εἶναι ἕξη (6). Στό Who's Who οἱ τόμοι γίνονται τέσσερις (4). Ὡστόσο, μέχρι σήμερα δέν ἔχει ἐκδοθῆ κάν δεύτερος τόμος. Ἀντίθετα, τό ἴδιο σύγγραμμα, τοῦ 1951, διανεμήθηκε μετά ἀπό 20 χρόνια στούς φοιτητές — μέ ἄλλο ἐξώφυλλο καί ἄλλο πρόλογο (ἀνατύπωση τοῦ 1971).

● ΒΕΒΑΙΑ, οὔτε καί τό Λεξικό Λυρικῶν Ποιητῶν ἐκδόθηκε. Αὐτό πού δέν ἔγινε ὅμως ἐδῶ — γιά τούς Ἕλληνες φοιτητές — ἔγινε στή Γερμανία ἀπό Ἕλληνα ἐπιστήμονα (Γ. Φατοῦρος λέγεται) ὁ ὁποῖος ἐξέδωσε τό «Λεξικό τῆς Ἀρχαίας Λυρικῆς Ποιήσεως» στή γερμανική Γλῶσσα τό 1964.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

ΕΝΑ τεράστιο πρόβλημα γιά τίς Σχολές θετικῶν ἐπιστημῶν εἶναι τά ἐργαστήρια. Κανονική καί εὔρυθμη λειτουργία ἐργαστηρίων σημαίνει: ἐπάρκεια ἀριθμοῦ ἐργαστηρίων, ἐπάρκεια ἐργαστηριακοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἐπάρκεια διδακτικοῦ προσωπικοῦ, ἐπάρκεια πιστώσεων γιά τήν κανονική λειτουργία τῶν ἐργαστηρίων. Ποῦ βρίσκεται ὅμως αὐτή ἡ ἐπάρκεια;

● ΓΙΑ τό πρόβλημα τῶν ἐργαστηρίων θά μᾶς μιλήσουν σπουδαστές τοῦ Ε. Μ. Πολυτεχνείου:

«Πολύ βασικές ἐλλείψεις ὑπάρχουν στά ἐργαστήρια, ἡ κατάσταση τῶν ὁποίων εἶναι μακριά ἀπό τό νά τή χαρακτηρίσουμε ἀνεκτή. Ἐνῶ θά ἔπρεπε τό μεγαλύτερο μέρος τῶν γνώσεων νά παρέχεται στά ἐργαστήρια, ἔχει καταντήσει νά πηγαίνουν οἱ σπουδασταί μόνο καί μόνο γιά τήν παρουσία.

»Γιά νά ἀναλύσουμε περισσότερο τό θέμα, πρόβλημα μεγαλύτερο ἀπό τήν ἀνεπάρκεια σύγχρονων μηχανημάτων τήν ὁποία οἱ καθηγηται πολλές φορές ἀναφέρουν σάν αἰτία τοῦ κακοῦ, εἶναι ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ προσωπικοῦ, καί τό ὅτι δέν γίνεται ὀρθολογιστική χρήση τῶν ὅσων μέσων ὑπάρχουν. Ἀποτέλεσμα τῶν ἀνωτέρω εἶναι νά ὑπάρχουν πανάκριβα μηχανήματα ἐντελῶς ἀχρησιμοποίητα καί οἱ σπουδασταί νά βλέπουν πειράματα ἐξ ἀποστάσεως!

Στό αὐριανό φύλλο

ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΙΘΟΥΣΩΝ
ΕΛΛΕΙΨΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ
ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

»Θά ἀναφέρουμε χαρακτηριστικά παραδείγματα ἀπό τή Σχολή Μηχανολόγων:

1. Ἐπί ἕνα ὁλόκληρο ἔτος ἀσχολοῦνται οἱ σπουδασταί μέ τό νά κατασκευάζουν «τεμάχια» μέ τή λίμα, ἐνῶ δίπλα τους ὑπάρχουν σύγχρονες ἐργαλειομηχανές κλειδωμένες! Μόνο κατά τό δεύτερο ἔτος οἱ σπουδασταί βλέπουν τό μηχανουργό νά χειρίζεται γιά λίγο τίς ἐργαλειομηχανές αὐτές.
2. Πειράματα τά ὁποῖα, γιά νά κατανοηθοῦν, πρέπει νά γίνουν προσωπικά ἀπό τόν σπουδαστή, γίνονται ἀπό ἕνα βοηθό σέ ὁμάδα 30 ἤ καί περισσοτέρων σπουδαστῶν, μέ ἀποτέλεσμα πολλοί νά μή βλέπουν κάν πῶς γίνονται τά πειράματα.
3. Γιά νά μπορέσουν ὅλοι οἱ σπουδασταί νά ἀσκηθοῦν σέ ὁρισμένα ἐργαστήρια, ἐκτελοῦν τίς ἀσκήσεις ὁμαδικά, μέ ἀποτελέσματα ὅμως πολλές φορές τραγελαφικά. Ἀφοῦ ἡ ἄσκηση γίνεται τό Νοέμβριο καί ἀφορᾶ σέ θεωρία ἡ ὁποία πρόκειται νά διδαχθῆ τόν... Ἀπρίλιο!».

● ΤΑ ΙΔΙΑ περίπου συμβαίνουν καί στίς ἄλλες Σχολές. Αὐτά, λοιπόν, μέ τά ἐργαστήρια.

ΜΗΝΑΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ